

ROB RIEMEN, NIZOZEMSKI FILOZOF I JEDAN OD VODEĆIH EUROPSKIH INTELEKTUALACA

Da govori kao Ruža Tomašić, američki političar morao bi okončati karijeru

O povratku političkog ekstremizma i o tome što pozivanje na etničko čišćenje znači za Hrvatsku **razgovarala Renata Rašović**

Z

alazući se za formiranje šireg europskog identiteta i obnovu duhovnih vrijednosti kao ključa međuljudske solidarnosti, nizozemski kulturalni filozof i esejist Rob Riemen (53) u domovini je pokrenuo Institut Nexus, međunarodni centar u kojem okuplja intelektualnu elitu iz cijelog svijeta. On je duboko zabrinuti europski građanin, uznemiren zbog rastuće ksenofobije, pomanjkanja tolerancije i uspona ekstremne desnice koju se ustručava nazivati fašizmom. Proteklih dana bio je gost Zagreba, kamo ga dovodi promocija "Škole života", njegove treće knjige koju je objavila izdavačka kuća TIM press.

:: Do koje mjere je opasan povratak svih vrsta političkog ekstremizma, prije svega nacionalizma, koji plamti diljem Europe pa i u regiji?
Iznimno je važno prepoznati što se događa: posvuda u Europi duhovi se vraćaju posvuda. Pogledajte Zlatnu zoru u Grčkoj, fašistički režim u Mađarskoj, nešto slično u Rumunjskoj, Marine le Pen u Francuskoj, ruski imperijalizam, Italiju, moju Nizozemsku. Nakon Drugog svjetskog rata, a osobito nakon pada Berlinskog zida, rečeno je: ovo se više nikada, nikada neće dogoditi. Međutim, događa se. Upravo ispred naših očiju.

:: Što leži u korijenu nastanka modernog fašizma?

Izdala nas je vladajuća klasa, politička i financijska elita. Ne priznaju krivnju i ne nude nam perspektive. Vladajući neće riješiti krizu. Kada kažu da će riješiti, lažu, jer oni su na pozicijama upravo zbog te krize. I jedini način da zadrže svoje pozicije je da dopuste da se kriza nastavi. Aktualne političke elite nemaju interesa činiti ikakve fundamentalne promjene. Moderni fašizam produkt je političkih stranaka koje su se odrekle vlastitih vizija, intelektualaca zanesenih lagodnim nihilizmom, sveučilišta koja ne zaslужuju to ime, pohlepe za novcem koju generira poslovni svijet te masovnih medija koji radije odražavaju ono što narod želi, nego da mu služe kao kritičko zrcalo. To su korumpirane elite

koje njeguju duhovnu prazninu u kojoj se fašizam opet može uzdići.

:: Vidite li negdje snage za promjenu?
Razlog zašto promjene nema je što previše ljudi ne prihvaća vlastitu odgovornost. Kad bi učitelj u osnovnoj ili srednjoj školi uistinu posvetio svoje vrijeme istinskom obrazovanju, kad bi knjižare prodavale prave knjige, kad bi mediji bili pošteniji i bavili se istinom... Volim reći da u demokratskom društvu odgovornost na politici, ali istina je da cijela stvar počinje s nama: intelektualcima, novinarima, odgojiteljima u školi. Jer, toliko je laži oko nas. Moramo se zapitati kako je došlo do toga da toliko ljudi glasa za krive ljude, ali mi još uvijek možemo promijeniti naše društvo.

:: Koliko promjeni može pridonijeti pojedinac?

Renesansa je otpočela sa 20 ludaka koji nisu imali iPhone ni računala ni internet, već su hodali Europom i ulazili u manastire gdje su ručno kopirali knjige i potom ih davali prijateljima, a oni opet svojim prijateljima.

:: Toliko ste zabrinuti zbog ekstremističkih kretanja da spominjete i krizu cijele civilizacije.

Danas plaćamo cijenu jer smo zadnjih 20-ak godina iznevjerili ljude: dali smo im loše znanje i obrazovanje, lošu informaciju, loše knjige. Obrazovanje je postalo beznažno, postalo je institucionalizirana forma za kreiranje glupana. Umjesto da ljudima damo inspiraciju, dali smo im zabavu, umjesto da ih treniramo mudrosti, dali smo im baze podataka, umjesto odgoja dali smo im gluposti. Učimo djevojke da je važno biti najljepša u gradu, dječake da je važno biti najbogatiji u gradu, naravno da nakon dva desetljeća takve upornosti mnogi povjeruju da to moraju i biti. Dok god puštamo da svijet pluta u glupostima na televiziji, u školi, u knjižari i u medijima, nemojmo biti iznenađeni.

:: Što učiniti da to zaustavimo?

Danas plaćamo cijenu jer smo zadnjih 20 godina iznevjerili ljude: dali smo im loše znanje, lošu informaciju, loše knjige

Potrebna nam je renesansa demokratskog duha, oživljavanje socijalnog humanizma. Umjesto da se reže proračun, treba uložiti u dobro obrazovanje za sve. Imamo problem i jedino se možemo izvući budemo li solidarni. Očajnički nam je potreban idealizam. Jedini način je da počnemo ispočetka. Intelektualci trebaju prihvatiti svoju odgovornost, trebamo ponovno pronaći kritičku intelektualnu elitu koja ima kapacitet govoriti istinu, trebamo medije koji će igrati esencijalnu ulogu, a ne nuditi zabavu i nastojati prodati što više primjeraka. Jedina šansa da se od dna krene prema gore jest da mladi ljudi prestanu plaćati beskorisne studije, da se prestanu gledati glupi televizijski programi i čitati glupe novine. Tek će se tada stvari promijeniti.

:: Hrvatska političarka desnog spektra Ruža Tomašić nedavno je izjavila da bi Hrvatsku trebalo očistiti od Srba. Trebamo li se boriti takvih poruka ili ih tretirati kao jeftini populizam?

Možete se jedino nadati da su svi koji sebe smatraju civiliziranim ljudskim bićima potpuno zgađeni takvom opaskom. Ona stiže direktno iz nacističke škole kakva je djelovala 30-ih i 40-ih godina prošlog stoljeća. Na takvom mjestu bili smo i za genocida u Ruandi, a Hrvati za Domovinskog rata. To je zapanjujuće, da političarka koja dolazi iz zemlje članice EU može reći nešto takvo. Kada bi to izjavio neki američki političar, bio bi to kraj njegove karijere. Ako se Hrvatska smatra članicom EU, sva politička klasa, lijeva, desna i centar, treba odbaciti takve stavove. Premisa prema kojoj većina poštuje manjinu pripada u esenciju svakog oblika istinske demokracije. Ako netko to ne poštuje pa i ide tako daleko da izjavom poput ove poziva na etničko čišćenje u Hrvatskoj, to znači da unutar političke klase imate vrlo opasnu osobu. Tu je izjavu dala u Hrvatskoj, no da je to učinila na svom radnom mjestu u Bruxellesu, odmah bi osvanula u Washingtonu ili New York Timesu, i tada bi ta žena mogla početi tražiti novi posao. Kraj karijere. No, unatoč svim političkim boleštinama i ekonomskim neprilikama Hrvatska je, koliko vidim, još uvijek pristojno društvo.

:: Je li i antiislamska histerija, kojoj svjedočimo, tek sinonim za fašizam? To bi lako mogla postati. Još ne tako davno, orijent je za nas bio tek Perzija iz poezije, bio je egzotičan i bio je jako

I sam dolazim iz siromašne radničke obitelji. Roditelji su mi rekli da je od obrazovanja važnije ono čemu te život može naučiti

:: Naučio sam da treba ići protiv struje, ignorirati konvencije i ne biti dio skupine
ANTO MAGZAN/
PIXSELL

:: Ako netko ide tako daleko da poziva na etničko čišćenje u Hrvatskoj, to znači da unutar političke klase imate vrlo opasnu osobu

:: Volim reći da je u demokratskom društvu odgovornost na politici, ali istina je da cijela stvar počinje s nama: intelektualcima, novinarima, odgojiteljima u školi

daleko, no u 21. stoljeću Bliski istok i islamski svijet naše su dvorište. Islam je ponosna religija kao i druge, sadrži svu ljepotu i negativne strane kao i druge religije, bez razlike. Tvrdnja da je islam prijetnja europskoj civilizaciji apsolutni je, prokleti nonsens. Najveća su joj prijetnja organizirana zaglupljenost kojoj svjedočimo, političari poput Ruže Tomašić ili njezina pandana u mojoj zemlji Geerta Wildersa koji želi Nizozemsku "čistu" od islama, ali i od Poljaka, Bugara ili Hrvata. Prijetnja nam ne dolazi izvan, već unutar civilizacije. Europa je gorjela u Drugom svjetskom ratu i bez islamista, a antiislamska histerija posve je jednaka ondašnjoj antižidovskoj. Mnogo veću prijetnju od islamskog fundamentalizma našem društvu predstavlja kriza koja je inherentna masovnom društvu, kriza duha, stalno rastuća trivijalizacija i debilizacija našeg društva.

:: Kome treba prijezir prema drukčijima i podjele u društvu?

Političkom smeću, demagozima i šarlatanima. Služe im kao političko oružje za dobivanje moći i manipulaciju ljudima. Šireći prijetnje i strah te čineći problem većim nego što jest, oni na taj način mogu raditi što ih je volja jer onda više nema kulturalnih, moralnih civilizacijskih barijera. Takvim ljudima ne treba davati pozornost i onog časa kad izgube prostor u medijima, oni će sami otići.

:: Svjedočimo i tragičnom stradanju imigranata na Mediteranu. Trebamo li se boriti tih ljudi ili im otvoriti granice?

Puno problema koji se događaju u njihovim zemljama zapravo su "izvezeni" iz Europe. Išli smo u Libiju ili Irak pa je tamošnje siromaštvo, uz postojeće diktatorske režime, na mnogo načina temeljeno na ekonomskom sistemu koji smo mi stvorili. To je rezultat postkolonijalizma, nereda koji smo mi stvorili, a sada ih ne želimo. Istodobno, pogledajte Kanadu ili SAD koji su primili više od 11 milijuna Meksikanaca. Mi, Europljani, učinili

Nikad robom

GORAN GEROVAC

Danas smiješ biti peder, ali ne smiješ biti debeo i star peder

Smijom. Ona će oblikovati modernog čovjeka kojeg će trebati uvući u točno propisane gabarite, a da ga nitko na to ne tjera. Umjesto izbrijanih lječnika s monoklima i vojničkim čizmama, vaše idealne mjere odredit će vam neka hollywoodska zvijezda ili već neko, od sreće raskeljeno lice u reklami. Proizvodi će vam tako nametnuti proizvode. Nizat će se agresivna mamljenja. U četiri tjedna smršavite 17 kila, u tri tjedna smršavite 25 kila, u dva tjedna izgubite pola svoje težine, u jedan dan ostanite bez svega. Onda žderite normalno i mršavite, kupite pilule koje koriste sve filmske zvijezde, otkrijte kako do ravnog trbuha u samo deset dana, pripremite se za more i skidanje na plaži, žvačite čokoladu za osjećaj sitosti i skidanje tjelesne masti, utegnute bore, pomladite se 30 godina, vi to možete, mažite se kremom, namačite losionima, nosite ovakve hlače i cipele, ne izlazite bez ove suknje, gutajte, ločite, davite se, ali samo kupujte, kupujte, kupujte. Nije dobro da budete debeli ne zato što to nije zdravo, nego zato što se ne uklapate. I tako, žene su dobile pravo glasa, ukinut je apartheid, ukinuta segregacija u SAD-u, gej zajednica je najprije oivičena rizikom AIDS-a, a onda i pripuštena u javnost kao skupina velikog manipulativnog potencijala i svi se sada pomodno i bez

Modernog čovjeka oblikovat će kemija i pilule, a agresivna mamljenja tjerat će vas da ih kupujete. Mržnju prema pederima pokrit ćemo naslagama sala

razmišljanja bave tim pitanjima, a težište borbe s ljudskih prava, da bi se bavilo suštinom, treba podići na borbu za prava svakog čovjeka. Čovjek će uskoro postati obrazac u istom stroju nacificiranih blizanaca. Debeli, stari, pušači, bolesni, siromašni postat će progonjenim manjinama s neodoljivom prednosti da se oni protežu kroz sve društvene skupine. Dakle, peder i dalje možemo mrziti, ali ne samo zato što je crnac, peder i Srbin, nego zato što je debeo, star ili zato što puši. Bez brige, većina će imati koga mrziti, države će funkcionirati, samo će holokaust biti dobrovoljan i sami ćemo snositi njegove troškove. I sveto uz cementiran osmijeh olakšanja na nekom nezdravom zvjezdanom licu s ekrana, jer rasni su zakoni prespahtlani zakonima estetike i zdravstvenog licemjerna. Efikasnost? Ne trebate sumnjati, jer ako nešto i zapne, rat uvijek čući u rezervi.

goran.gerovac@vecernji.net

bismo mudar potez kada bismo otvorili granice i kada bismo vodili inteligentnu imigrantsku politiku umjesto da tjeramo te ljude. Treba im osigurati da budu korisni za naše ekonomije, kreirati nove tvrtke i nove poslove za njih. Kakav god model migracije bio, ne možeš ga zaustaviti, to je zakon prirode. Treba otvoriti granice, ali osigurati kontrolu, poput droge ili prostitucije, učiniti je legalnom.

:: Teško se oteti dojmu kako dio hrvatskih građana još uvijek ne percipira da smo dijelom EU, djelomično i zbog straha od gubitka nacionalnog identiteta. Je li taj strah opravdan?

Nitko nije izabrao "biti Hrvat". Istina, hrvatski je prvi jezik koji ste naučili, ali zašto svoditi svoj vlastiti identitet na nešto tako glupo, odnosno na to da ste slučajno rođeni u ovom dijelu svijeta. Zašto je nacionalni identitet toliko važan? Želite li u času svoje smrti reći: ja sam ponosan Hrvat? Što to znači? Ili je svrha vašeg života biti dobro i suosjećajno ljudsko biće, netko tko koristi svoje talente za dobrobit ovog društva? Biti građanin svijeta, to je iznad svega. A nacionalni identitet najgluplja je izmišljotina dosad. Cijela priča o nacionalnom identitetu vrlo je bliska ideji "krvi i tla" koju su promovirali i provodili nacisti. Iz povijesnog iskustva znamo da je takva ideja otrovna i opasna, a iz filozofskih argumenata znamo da je to vrlo glupa ideja.

Onog časa kad političko smeće, demagozi i šarlatani izgube prostor u medijima, sami će otići. Ne treba im davati pozornost

:: Mnogi se Hrvati neće složiti s vama.

Ali mnogi se Hrvati također smatraju katolicima, zar ne? Mislite li da je Isus rekao: ja sam ponosan Izraelac? To je kompletna glupost, te dvije stvari ne idu zajedno. Želite li biti katolik, kršćanin, zaboravite tu glupost s nacionalnim identitetom. Ne želite? To je u redu, ali onda morate odustati od svoje religije, svoje vjere, univerzalnih vrijednosti i biti ekstremno ograničeni. I onda, pritom, morate platiti cijenu za to, kao nacija morate platiti cijenu. Na posljednjem sudu nitko neće biti suđen po tome je li Hrvat ili Srbin ili Nizozemac, nego po tome je li čovjek.

:: "Školu života", knjigu koju upravo promovirate u Hrvatskoj, čini 19 životnih priča nekih od najuspješnijih ljudi današnjice kojima ste postavili tek jedno pitanje: čemu vas je život naučio?

Među mojim sugovornicima su i bivši ravnatelj Metropolitan muzeja, jedan od najslavnijih svjetskih pijanista, nizozemski dirigent Bernard Haitink, povjesničar Simon Schama, jordanski princ Hasan, izraelski filozof, knjižničar knjižnice u Aleksandriji. Svi su iznimno uspješni ljudi, no otkrio sam da mnogi od njih nisu stekli pravo obrazovanje. Izbačeni su iz škole ili nisu imali novca za školovanje, ali su slijedili svoju strast. Ti su ljudi sami pronašli svoje učitelje, čitali prave knjige, našli svoje obrazovanje izvan obrazovnog sustava, učvrstili svoju osobnost i postali jaki karakteri. Želio sam pokazati što pojedinac može učiniti od svog života.

:: A čemu je život naučio vas?

I sam dolazim iz siromašne radničke obitelji. Moji roditelji nisu imali financijskih mogućnosti educirati se, ali su čitali knjige i na kraju dana rekli su mi da je od obrazovanja i intelektualnih vještina važnije ono čemu te život može naučiti. A naučio sam da nikada ne treba očajavati. Da treba otkriti vlastite talente, imati povjerenja u svoju snagu. Ići protiv struje, ignorirati konvencije i ne biti dio skupine.

Najveća prijetnja Europi nije islam nego organizirana zaglupljenost kojoj svjedočimo, političari poput Geerta Wildersa koji želi Nizozemsku čistu od islama, ali i od Poljaka, Bugara ili Hrvata

Imigranti koji stradaju na Mediteranu rezultat su postkolonijalizma, nereda koji smo mi sami stvorili, a sada ih ne želimo